

Ірина ШЕЇНА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ольга ІГНАТЮК,
доктор педагогічних наук, професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут» (м. Харків)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ ВИМОГ ТА ВИКЛИКІВ

Актуальність та доцільність проблеми формування професійного іміджу майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі підготовки на другому (магістерському) рівні вищої освіти не викликає жодних сумнівів, адже трансформаційні перетворення в суспільстві та реформування освітньої галузі, спрямованість на євроінтеграцію підсилюють зростаючу роль лідерства освітнього простору (яке розглядають як лідерство в освіті, лідерство для освіти, лідерство освіти), підвищують вимоги до формування фахівців нової генерації, готових до інноваційної діяльності та постійного самовдосконалення [1].

У контексті цілей сталого розвитку України до 2030 р., освітніх вимог та викликів перспективних тенденцій розвитку вищої школи в Україні та за кордоном, рефлексій щодо формування нової генерації конкурентоспроможних фахівців-лідерів, питання визначення поняття «імідж викладача закладів вищої освіти у процесі фахової підготовки» набуває важливого значення, і йому варто приділити увагу [2].

Упродовж 2023–2024 рр. проводилися педагогічні дослідження щодо визначення актуальності, доцільності та особливостей формування іміджу майбутнього викладача закладів вищої освіти в умовах Національного технічного університету «Харківський політехнічний інституту» (НТУ «ХПІ»), а також пілотні дослідження (експертна оцінка) в умовах Харківської академії неперервної освіти. Дані педагогічної діагностики серед магістрантів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (2023–2024 рр.) засвідчили розуміння актуальності, доцільності, сутності та характеристики поняття іміджу майбутнього викладача закладу вищої освіти, його структурних компонентів та особливостей формування під час навчання в

магістратурі в НТУ «ХПІ». Так, респонденти під час проведеного педагогічного дослідження відзначили, що:

по-перше, викладач закладу вищої освіти – творча особистість, фахівець-лідер, якому мають бути притаманні наступні універсальні професійно важливі якості: організаційні, комунікаційні, ораторські, аналітичні, психологічні, білінгвістичні, високий рівень професійної компетентності у своїй галузі та ерудованість в інших галузях (83 % респондентів).

по-друге, в академічній спільноті та освітньому середовищі високо цінують ділові, особистісні та професійні якості викладача, серед них виділяють загальну і професійну культуру, порядність, наукову ерудицію, цілеспрямованість, методичні вміння, педагогічну майстерність, естетичні принципи і переконання, чесність, принциповість, доброзичливість, толерантність (78 % респондентів).

Важливими є результати відповідей проведеного опитування, так на питання «Наведіть, яке визначення, на вашу думку, більш повно характеризує поняття професійного іміджу викладача?» респонденти надали перевагу відповіді – «це прояв особистості викладача як реалізатора освітніх послуг, у якому проявляються найбільш виразно якості ділової, соціально-психологічної та особистісно-професійної сфери в освітньому середовищі» (54,5 % опитаних). На запитання «Чи існує взаємозв'язок між самооцінкою та формуванням іміджу особистості?» позитивну відповідь «Так» обрали 82 % респондентів. Відповідаючи на наступне запитання «Вкажіть, на вашу думку, яку оцінку відіграє самооцінка у формуванні іміджу?», 90 % респондентів обрали варіант «значною мірою визнає її, оцінка адекватна»; «сковує людину, оцінка занижена та оцінка завищена, яка не дозволяє об'єктивно оцінити ситуацію і себе» – 18 %. 91 % респондентів надали позитивну відповідь на запитання «Чи працюєте ви над формування власного іміджу?».

Аналізуючи відповіді на запитання «Визначте, які освітні компоненти формальної освіти ОПП спеціальності 011 на вашу думку сприяли теоретичному та практичному аспекту формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗВО?» дуже важливо зазначити, що 45 % респондентів відзначили ОК «Основи наукових досліджень», 27 % респондентів вказали ОК «Іноземна мова професійного спрямування»,

36 % – «Освітній моніторинг у вищій школі», ОК «Лідерство у викладацькій діяльності» та ОК «Дидактичні системи та освітні технології» визначили 63 % респондентів. ОК «Педагогічна етика» та ОК «Педагогіка та психологія вищої освіти» відзначили 72 % респондентів. ОК «Психологія прийняття рішень у сфері освіти/педагогіки» та ОК «Педагогічне спілкування та риторика» були обрані 82 % респондентів.

У визначенні місця вибіркового дисциплін ОПП спеціальності 011 у формуванні професійного іміджу майбутнього викладача закладу вищої освіти, респонденти надали наступні відповіді: ОК «Основи управління особистісним розвитком» (82 % респондентів); ОК «Педагогічна конфліктологія» (73 % респондентів); ОК «Коучінг в освіті» (64 % респондентів); три ОК: «Фасилітаційна педагогіка», «Іміджологія та розвиток soft skills», «Психологія тимблдіну» (54 % респондентів); ОК «Світовий досвід організації вищої освіти» та ОК «Основи паблік рілейшенз» визначили 27 % та 18 % респондентів відповідно.

У дослідженні були визначені погляди викладача та майбутнього викладача щодо актуальності, шляхів та стратегій розвитку професійного іміджу.

Респонденти були одноголосні у відповіді на питання щодо актуальності формування професійного іміджу викладача вищої школи в умовах освітніх трансформацій, сучасних вимог та викликів (відзначили 100 % респондентів).

Для відповідей на питання «Якими ви вбачаєте шляхи розвитку професійного іміджу викладача у ВШ?» були висловлені наступні пропозиції:

- відвідування семінарів, поглиблене вивчення сучасних фахових досліджень та застосування інновацій;
- постійне підвищення кваліфікації; активна наукова діяльність;
- дотримання етичних стандартів, академічної культури;
- формування культури якості освіти, створення особистого бренду.

Отже, проведено педагогічне дослідження та отримані результати дозволяють констатувати, що професійний імідж викладача закладу вищої освіти – це досить складне, інтегральне та багатоаспектне явище, яке розкривається через синтез взаємозумовлених компонентів *педагогічної майстерності, візуального та внутрішнього образу особистості.*

Важливо зазначити, що названі компоненти професійного іміджу викладача закладу вищої освіти мають певний перелік складових, які дають можливість достатньо повно схарактеризувати кожен з них.

Так, педагогічну майстерність можуть схарактеризувати наявність теоретичної, мотиваційної та практично процесуальної готовності до здійснення професійної діяльності, розуміння інновацій в педагогіці, освіті та їх запровадження в освітньому процесі підготовки майбутніх фахівців, мобільних, конкурентоспроможних на ринку праці, готових до постійного саморозвитку та самовдосконалення впродовж всього життя.

Безперечно, що інтегративний підхід у поєднанні сукупності показників професійних компетентностей та педагогічного артистизму будуть сприяти розкриттю візуального образу – творчого образу викладача-лідера.

Досить продуктивним уявляється опис внутрішнього образу іміджу викладача закладу вищої освіти через інтеграцію таких показників, як: оперативність та гнучкість мислення; креативність та критичність мислення; емоційність і творчій настрій; оперативність у прийнятті важливих рішень, усвідомлення вагомості застосування інформаційних технологій; прогнозування та передбачення дій здобувачів; об'єктивне оцінювання знань, умінь і можливостей здобувачів освіти.

Таким чином, професійний імідж майбутнього викладача закладу вищої освіти варто розглядати як складне інтегральне, інтелектуально-професійне, особистісне утворення, котре виникає, розвивається й удосконалюється у процесі навчання у закладі вищої освіти та передбачає оволодіння комплексом психолого-педагогічних компетентностей, що у сукупності зі зовнішніми характеристиками і поведінковою моделлю сприяє успішній реалізації педагогічних цілей [3; 4].

Імідж майбутнього викладача закладу вищої освіти, творчої особистості, викладача-лідера багато в чому буде визначатись формуванням у нього представлених професійно важливих якостей та ступенем оволодіння ним різними вміннями [3; 4]. Серед таких умінь: виділяють: готовність до саморозвитку та самовдосконалення упродовж всього життя; цілеспрямованість, що породжує творчу самостійність та активність у визначенні стратегічних цілей та їх реалізації; визначення шляхів до досягнення мети; не відкладати виконання необхідних справ; вміння знаходити найбільш ефективні способи педагогічного впливу на

здобувачів; не губитися у складній обстановці; вдосконалювати зміст та форми своєї діяльності; проявляти толерантність та організованість, що є визначною умовою планомірності виховного впливу; застосовувати творчий підхід до вирішення кожного завдання.

Список використаних джерел:

1. Самченко В. Стратегія розвитку освіти і науки до 2030 року: коли і чого очікувати? *УКРІНФОРМ*: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3770487-strategia-rozvitku-osviti-i-nauki-do-2030-roku-koli-i-cogo-ocikuvati.html> (дата звернення: 08.10.2024).
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 08.10.2024).
3. Ігнатюк О. А., Власенко В. О. Професійно важливі якості викладача вищої школи в епоху штучного інтелекту: нові виклики та шляхи розвитку. *Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів*: матеріали VIII Міжнарод. наук.-практич. конф. (м. Харків, 23–24 травня 2024 р.) / за заг. ред. О. Г. Романовського. Харків: НТУ «ХПІ», 2024. С. 190–195.
4. Ігнатюк О. А. Особливості викладання професійно орієнтованих та педагогічних освітніх компонентів програм підготовки аспірантів усіх спеціальностей технічного університету до інноваційної педагогічної діяльності. *Сучасна освіта України: проблеми, досвід, перспективи*: монографія / за заг. ред. В. В. Іванишин. Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет». Рига (Латвія): Baltija Publishing. 2024. С. 275–285. URL: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/13144> (дата звернення: 08.10.2024).